

Carla Subirana

"El que va passar a la guerra no s'ha traslladat generacionalment"

Directora i guionista

El 7 de novembre s'estrena 'Nedar', un film sobre la desaparició de la memòria personal en dues generacions de dones amb Alzheimer i la voluntat de recuperar la memòria històrica i familiar de la tercera generació, la néta d'un afusellat pel franquisme, Carla Subirana

GEMMA LLEIXÀ gemma.llejota@canvi16.info

El llargmetratge documental *Nedar* és una reflexió sobre la memòria, personal i col·lectiva a partir de l'ombra de d'un afusellat pel franquisme que s'allarga en una família formada per tres generacions de dones: l'àvia, la mare i la néta, que decideix recuperar la història familiar i fer justícia històrica amb la investigació sobre la vida i la personalitat del seu avi en una lluita davant la demència causada per l'Alzheimer. El film participa en la secció Temps d'història del 53è Festival Internacional de Cine de Valladolid.

Com va sorgir la idea de fer un documental?

Tot va començar el 1997, quan encara estava a la universitat, treballava de becària en un documental sobre la guerra civil amb el perio-

dista Xavier Montanyà, que em va preguntar per què havien afusellat el meu avi. Llavors em vaig adonar que no en tenia ni idea i vaig començar a investigar. Ell em va guiar sobre on buscar documentació, vaig trobar el sumari d'urgència al govern militar i vaig començar a estirar el fil.

El documental sembla que avança paral·lelament a la descoberta del personatge de l'avi. Per què vas optar per aquesta tècnica?

Com que la meua família i jo apareixiem a la pel·lícula, em feia una mica de respecte i vaig pensar que la millor manera d'aconseguir una distància sobre mi mateixa i explicar una història que realment interessés a la gent més enllà del meu entorn era fer un guió on explicar-me a mi mateixa com si fos un personatge de ficció. Aquesta distància em permetia veure la història amb perspectiva. Per això sempre he treballat amb un guió de ficció, que ha anat canviant en

aquests anys, ja que al principi ni hi sortia jo ni la meua mare, però després quan li van diagnosticar la malaltia em va semblar fonamental que hi sortís, ja que es repetia la història, i d'altra banda hi va haver el naixement del meu fill i el trencament d'aquest cicle pel fet que ell era un nen. Aquestes coses de la vida les vaig anar incorporant al guió.

La vostra història s'assembla a la de moltes altres famílies. Per què va decidir explicar-la?

Una de les inquietuds que tenia era que fos una història tan personal. Volia anar més enllà de la història de la Leonor, l'Anna i la Carla i fer-la universal. Però també ens vam adonar que apostar per una història íntima ajudava a fer que l'espectador s'hi projectés, ja que de famílies amb un familiar afusellat n'hi ha moltíssimes. La particularitat d'aquesta història és la manera com l'ombra de la guerra es projecta al llarg de una família.

IVAN GIMÉNEZ

“ *Quan vaig començar a investigar la meva àvia ja patia demència, em va semblar la metàfora perfecta: la font de la memòria estava perdent la memòria*

I parles de la memòria històrica però també de la memòria personal, afectada per aquesta malaltia que comença a aparèixer en diversos documentals, com és el del Jordi Solé i Tura...

Sí, quan vaig començar la investigació la meva àvia encara vivia i era la meva font d'informació, però ja estava en un estat de demència bastant avançat i no podia respondre les meves preguntes. Llavors em va semblar que era la

metàfora perfecta, ja que la font de la memòria, que era ella, estava perdent la memòria. Va ser el punt d'inici i la metàfora que va arrencar el documental.

I el país potser també va perdre la memòria a mesura que aquestes generacions van desaparèixer.

D'una banda, tota la transició el que ha fet és oblidar tot el que va passar durant la guerra civil com si no hagués passat res, sense fer un

treball per recuperar la memòria. D'altra banda, les noves generacions estan cada vegada més lluny d'aquell temps, els avis tenen por a parlar perquè ho van viure molt personalment i els pares no en parlen perquè van viure l'oblit de la transició. És un tema que no s'ha traslladat generacionalment d'una manera natural sinó que s'ha perdut per causes polítiques i de la història. I penso que ara sí que hi ha una mirada enrere. Ja era hora que hi hagués un espai per treballar i intentar arribar al nivell d'altres països, que han fet un gran esforç per recuperar la seva història.

Sí, però mentre que altres Estats en casos semblants s'han abocat als actes de justícia històrica, l'Estat espanyol continua amb una situació anormal. Per què?

És una qüestió molt complexa i delicada, però està claríssim la manera com Espanya ha viscut la transició, en què d'alguna manera el preu que es va pagar per instaurar la democràcia va ser l'oblit, com una moneda de canvi i única manera d'avançar. Potser en aquell primer moment havia de ser així, però penso que no s'havien de deixar passar tants anys per parlar d'aquests fets de manera oberta i natural, per poder-ho madurar.

Fa poc s'ha fet un acte de desgreuge a Lluís Companys, afusellat després d'un judici sense garanties que encara no s'ha anul·lat. Si no es fa justícia en casos tan simbòlics, s'arribarà a restituir la memòria dels afusellats anònims?

És molt impressionant l'arxiu que tenen al govern militar, tenen un soterrani ple de sumariíssims amuntegats i que al darrera de cadascun hi ha uns quants afusellats. Suposo que s'està treballant en la restitució de la memòria, tot i que és un camí massa dolorós i massa lent. I llavors hi ha la política, que juga un paper fonamental. S'avan-

entrevista

ça, però hi ha interessos i la gent més conservadora i de dreta frena aquests processos, i continua aquesta doble visió de la guerra.

El documental acaba amb una imatge d'esperança, un nadó que neda. Les noves generacions deixaran enrere aquesta doble visió?

Si som capaços de transmetre-ho d'una altra manera, penso que sí, però ho veig molt difícil perquè el discurs que ha explicat com van passar les coses segueix vigent i pesa molt. De tota manera, la relació de la meua pel·lícula amb la memòria històrica és més sobre la manera com uns fets tan importants afecten i deixen petjada en una família d'una manera més íntima. No és una pel·lícula que parli de la memòria històrica com l'entendem periodísticament sinó que és l'empremta més humana d'aquesta història i d'aquesta guerra i les seves conseqüències en una família.

En veure el nom del teu avi en una columna del cementiri, la teua mare decideix que era un heroi...

Sí, quan hi ha una ombra tan marcada com el cas del meu avi és interessant analitzar com les generacions intenten reconstruir la història. Quan només tens un nom, com era el meu cas, la tendència és normalment mitificar el personatge i etiquetar-lo com a heroi pel fet d'haver lluitat al bàndol republicà i haver estat afusellat. I això és una simplicitat que suposo que moltes famílies han fet. És interessant rascar una mica més, saber què va passar, com era aquella persona, com caminava, perquè heroi és una paraula molt buida i molt perillosa. De no saber res a trobar un sumari amb dates, la descripció de l'atracament, la seva signatura tremolosa quan signa la sentència... És fer un salt en el temps que t'aproxima al personatge i comences a imaginar. Com

“*No és una pel·lícula sobre memòria històrica com l'entendem en periodisme sinó l'empremta més humana i personal d'aquesta guerra en tres generacions***”**

que reconstruir la seva vida era impossible perquè havien passat massa anys, el que he fet ha estat jugar amb la hipòtesi, amb la idealització, que són les imatges en blanc i negre, cinematogràfiques, que em venen al cap quan penso en ell. No pretenc retratar una època ni fer un treball històric sinó un altre tipus d'aproximació, que va per la vessant més humana i més personalitzada, que és una altra manera de connectar amb l'espectador.

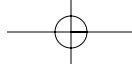
Hi ha un moment que dius que la germana de la teua àvia pensa que a la Leonor no li hauria agradat el que feies. Què en penses, un cop acabat el documental?

A l'Hermínia i als seus fills els vaig ensenyar la pel·lícula i... li va agradar, va estar contenta. És normal que tingués el seu recel perquè la meua àvia va patir molt amb

aquesta història i ella és una senyora gran i tenia por, aquesta por que està present en tota la generació, la por de parlar, el silenci que pesa molt a la gent gran, l'“encara vindran a buscar-me...”

Nedar, aquesta imatge de l'aigua que apareix en tota la pel·lícula, per què ressegueix la història?

Aprendre a nadar és com aprendre a viure, i pot ser molt agradable i plaent, però també molt asfixiant. Aquesta idea m'ajudava molt a reflectir la investigació, el fet que intentes avançar, arribar a algun lloc i que hi ha moments en què realment avances i moments en què és asfixiant i la piscina es torna nocturna i claustrofòbica, perquè descobreixes coses que són molt difícils de pair. L'aigua, el fet de fluir, de nedar, m'ajudava molt a anar en paral·lel amb la investigació. ■

---

internacional

